

Wstęp

Rachunkowość, będąc podstawowym systemem informacyjnym przedsiębiorstwa, dostarcza informacji o przebiegu prowadzonej działalności gospodarczej, procesach w niej zachodzących oraz o jej rezultatach. Operacje gospodarcze występujące w działalności jednostki w ciągu okresu rozliczeniowego są pierwotnie ujmowane w księgach rachunkowych. Dopiero na koniec okresu rozliczeniowego (roku obrotowego) następuje swego rodzaju zbiorcze ich podsumowanie, grupowanie i syntetyczna prezentacja w postaci sprawozdania finansowego. Opracowanie sprawozdania finansowego stanowi etap końcowy w procesie tworzenia informacji przez rachunkowość, a samo sprawozdanie finansowe można traktować jako produkt finalny systemu rachunkowości.

Oprócz dostarczania informacji o przebiegu działalności podmiotów gospodarczych, rachunkowość zajmuje się również wyceną zjawisk ekonomicznych, a w szczególności zaś pomiarem wyniku finansowego. To dzięki rachunkowości możliwe jest określenie efektu prowadzonej działalności i stwierdzenie, czy ta działalność jest opłacalna, czy też nieopłacalna. Prawidłowy pomiar wyniku finansowego dokonywany przez rachunkowość jest szczególnie istotny dla właścicieli przedsiębiorstwa oraz potencjalnych inwestorów. Dodatni wynik finansowy w postaci zysku informuje o dodatkowym kapitale wygospodarowanym przez przedsiębiorstwo na rzecz właścicieli, natomiast ujemny wynik finansowy w postaci straty, świadczy o zmarnotrawieniu części kapitału zainwestowanego przez właścicieli w przedsiębiorstwo.

Podstawowe źródło informacji o wynikach prowadzonej działalności oraz o sytuacji majątkowo-kapitałowej przedsiębiorstwa stanowi sprawozdanie finansowe. Informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym są wykorzystywane przez wielu interesariuszy w procesie podejmowania decyzji ekonomicznych. W tym

celu informacje sprawozdawcze poddawane są różnorodnym analizom umożliwiającym wyciągnięcie prawidłowych wniosków oraz ustalenie pewnych zależności i trendów.

Prezentując szereg informacji o działalności przedsiębiorstwa, jego potencjale ekonomicznym i rezultatach prowadzonej działalności, sprawozdanie finansowe pozwala na przeprowadzenie szeregu rozmaitych analiz i to w bardzo bogatym zakresie w zależności od potrzeb analitycznych. Tym samym sprawozdanie finansowe stanowi podstawowy materiał źródłowy wykorzystywany w procesie analitycznym.

Sprawozdanie finansowe pełni bardzo istotną rolę w procesie gospodarowania. Przez pryzmat sprawozdań finansowych przedsiębiorstwa funkcjonujące w gospodarce są oceniane, różnicowane oraz pozycjonowane przez otoczenie. Z tego też powodu oczekuje się od sprawozdań finansowych odpowiedniej ich jakości po to, by nie budziły wątpliwości i zastrzeżeń oraz by były wiarygodne i użyteczne dla odbiorców. Mając powyższe na uwadze, sprawozdania finansowe jednostek o istotnym znaczeniu gospodarczym poddawane są badaniu przez biegłego rewidenta. Badanie sprawozdania finansowego przez biegłego rewidenta ma na celu wyrażenie opinii o tym sprawozdaniu. Zgodnie z art. 65 ust. 1 znowelizowanej ustawy o rachunkowości celem badania sprawozdania finansowego jest wyrażenie przez biegłego rewidenta pisemnej opinii wraz z raportem o tym, czy sprawozdanie finansowe rzetelnie i jasno przedstawia sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy badanej jednostki zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami ustawy i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości.

Wskazane okoliczności inspirują do dyskusji o integracji procesu sporządzania, analizy i badania sprawozdania finansowego. Stąd też zamysłem opracowania jest próba przedstawienia tego problemu w powiązaniu z koncepcją szerokiego rozumienia rachunkowości jako systemu, którego celem jest tworzenie wiarygodnego obrazu działalności podmiotów, głównie w postaci sprawozdania finansowego oraz ocen i opinii o tym sprawozdaniu. Jest to postulat szerokiego rozumienia rachunkowości.

Postawiony problem integracji rachunkowości, analizy finansowej oraz badania sprawozdania finansowego w kontekście wiarygodności i użyteczności sprawozdania finansowego odnosi się do tych trzech dziedzin, które poprzez swe cele i rozwiązania metodyczne określają w istotny sposób tę wiarygodność i użyteczność. Rzetelna rachunkowość jest gwarantem wiarygodnego sprawozdania finansowego. Poprawna analiza finansowa na tej podstawie tworzy przydatne oceny o potencjale i dokonaniach jednostki gospodarczej. Z kolei obiektywne badanie sprawozdania finansowego jest podstawą opinii o obrazie działalności gospodarczej. Dziedziny te, rozpatrywane łącznie, określić można mianem szeroko rozumianej rachunkowości, a wiarygodność i użyteczność sprawozdania

finansowego traktować kompleksowo, tj. łącznie z systemem ocen i opinii związanych z tym sprawozdaniem.

Problematykę poszczególnych opracowań można podzielić na dwa obszary tematyczne. Pierwszy obszar badawczy stanowi tło rozważań szczegółowych dotyczących integracji systemu rachunkowości z analizą i rewizją sprawozdań finansowych. Podkreślono w nim spójność organizacyjną prac w rachunkowości, włącznie z rewizją finansową, w kontekście wiarygodności sprawozdania finansowego. Ukazano ponadto sprawozdanie finansowe jako podstawowe narzędzie komunikowania się przedsiębiorstwa ze swoim otoczeniem oraz zaakcentowano użyteczność poszczególnych elementów sprawozdania finansowego w procesie analitycznym.

Drugi obszar badawczy ma odniesienie do pomiaru i prezentacji efektu prowadzonej działalności wyrażonego poprzez wynik finansowy przedsiębiorstwa. Przedstawiono w nim proces ustalania, analizowania i badania skonsolidowanego wyniku finansowego w świetle współczesnych regulacji. Ponadto przybliżono integrację procesu ustalania, badania i analizy wyniku finansowego w zakładach ubezpieczeń. Zaprezentowano także koncepcję wyniku finansowego w świetle prawa podatkowego. Omówiono również metodykę pomiaru wyniku finansowego gospodarstwa rolnego ze szczególnym uwzględnieniem pomiaru wyniku ekonomicznego gospodarstwa rolnego.

Wydaje się, że tak uporządkowana problematyka pozwala wskazać wielowątkowość podniesionego problemu badawczego.

Niniejsze opracowanie może być interesującą pozycją literatury do przedmiotów realizowanych w ramach kierunku: Finanse i rachunkowość, ze szczególnym uwzględnieniem specjalności: Rachunkowość i rewizja finansowa. Poszczególne rozdziały książki mogą być także przydatne przy opracowywaniu prac magisterskich i licencjackich z zakresu sprawozdawczości, analizy i rewizji finansowej.

Bronisław Micherda, Konrad Stępień